

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาตนเองของครูประจำการตามความต้องการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารการศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนบางระกำวิทยศึกษ ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การพัฒนาตนเอง
2. การฝึกอบรม
3. โครงการการฝึกอบรม
4. โครงการโรงเรียนในฝันด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
5. ครูประจำการ
6. โรงเรียนบางระกำวิทยศึกษา
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การพัฒนาตนเอง

การพัฒนาตนเอง

การพัฒนาตนเองหมายถึงการสร้างความสามารถ ของตนเองให้มีมากขึ้นและการพัฒนาความสามารถ ที่ยังไม่ได้พัฒนาตนเองด้วย โดยเหตุที่มนุษย์เรามีความต้องการที่จะให้ตนเองเจริญก้าวหน้า (ความต้องการความเจริญก้าวหน้าส่วนตัว และการรับรู้ศักยภาพของตนเอง) ดังนั้นทุกคนจึงต้องพยายามพัฒนาตนเองเพื่อให้มีชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

1.1 การศึกษาค้นคว้า หมายถึงการสืบเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อย่างมีหลักเกณฑ์คือ ใช้วิธีการหรือกระบวนการ ที่มีระเบียบแบบแผนเป็นขั้นตอนและสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 “การฝึก” หรือ “การฝึกฝน” หมายถึงการกระทำสิ่งหนึ่งซ้ำๆ จนคล่อง จนเกิดเป็นทักษะ ในพจนานุกรมเขียนไว้ว่า คือ “หัดให้ทำจนเป็น” กับ “หัดให้ทำจนดี”

2. การฝึกอบรม

การฝึกอบรม

การพัฒนาบุคลากรด้วยการจัดโครงการฝึกอบรมนั้นจะส่งผล และเอื้ออำนวยประโยชน์ให้กับองค์กรหรือหน่วยงานได้เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและทัศนคติที่มีต่องานของบุคลากรผู้รับผิดชอบจัดการฝึกอบรมเป็นสำคัญ หากจะให้สามารถ ปฏิบัติงานด้านการบริหารงานฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกเหนือไปจากจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกระบวนการ ฝึกอบรม และหลักการบริหารงานฝึกอบรมแต่ละขั้นตอนแล้ว ผู้รับผิดชอบงานฝึกอบรมจะต้องมีความรู้พื้นฐานทางสังคมศาสตร์ และ พฤติกรรมศาสตร์แขนงต่างๆ อย่างกว้างขวาง เช่น สังคมวิทยา จิตวิทยา และศาสตร์การจัดการ ซึ่งจะช่วยให้เอื้ออำนวยให้สามารถกำหนดหลักสูตร และโครงการฝึกอบรมได้ง่ายขึ้น มีความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารบุคคลและการพัฒนาบุคคลด้วยวิธีการอื่นๆ นอกเหนือไปจากการฝึกอบรม มีความเข้าใจถึงหลักการวิจัยของผู้ใหญ่ เพื่อให้สามารถปฏิบัติต่อผู้เข้าอบรมได้อย่างเหมาะสม ตลอดจน เข้าใจถึงหลักการวิจัยทางสังคมศาสตร์อยู่บ้างพอที่จะสามารถทำการสำรวจ เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่จำเป็น ในการบริหารงาน ฝึกอบรมได้ นอกจากนั้น ผู้ดำเนินการฝึกอบรมยังจำเป็นที่จะต้องมีความสามารถในการสื่อสาร ทั้งด้านการเขียนและการพูดในที่ชุมนุมชน ตลอดจนมีมนุษยสัมพันธ์ดี เพื่อให้สามารถติดต่อสื่อสารกับกลุ่มผู้เข้าอบรม และประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

ความหมายของการฝึกอบรม

มีผู้ให้คำนิยามความหมายของการฝึกอบรมไว้อย่างมากมาย ขึ้นอยู่กับว่ามองการฝึกอบรมจากแนวคิด (Approach) ไດ เช่น เมื่อมองการฝึกอบรม ในฐานะที่เป็นแนวทางในการพัฒนาข้าราชการตามนโยบายของรัฐ การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อช่วยให้ข้าราชการมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ในหน้าที่ และเพื่อให้เกิด ความร่วมมือกันระหว่างข้าราชการในการปฏิบัติงานร่วมกันในองค์การ หรือ

การฝึกอบรม คือ การถ่ายทอดความรู้เพื่อเพิ่มพูนทักษะ ความชำนาญ ความสามารถ และทัศนคติในทางที่ถูกที่ควร เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานและภาระหน้าที่ต่าง ๆ ในปัจจุบันและอนาคต เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และไม่ว่าการฝึกอบรม จะมีขึ้นที่ใดก็ตามวัตถุประสงค์ก็ คือ เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน หรือเพิ่มขีดความสามารถในการจัดรูปขององค์การ

การฝึกอบรม คือ กระบวนการในอันที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความชำนาญ ในเรื่องหนึ่งเรื่องใด และเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.1 การฝึกอบรมกับการศึกษาและการพัฒนาบุคคล

เด้นพงษ์ พลละคร (2531: 20-25) ได้กล่าวว่า การพัฒนาบุคคล เป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก กล่าวคือ กิจกรรมใดที่จะ มีส่วน ทำให้พนักงานมีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และทัศนคติที่ดีขึ้น สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ ที่ยากขึ้นและมีรับผิดชอบ ที่สูงขึ้น ในองค์กรได้แล้ว เรียกว่า เป็นการพัฒนาบุคคลทั้งนั้น ซึ่งหมายความรวมถึงการให้การศึกษาเพิ่มเติม การฝึกอบรม การสอนงาน หรือ การนิเทศงาน (Job Instruction) การสอนแนะ(Coaching) การให้คำปรึกษาหารือ(Counseling) การมอบหมาย หน้าที่ให้ ทำเป็นครั้งคราว(Job Assignment) การให้รักษาการแทน(Acting) การโยกย้ายสับเปลี่ยนหน้าที่การทำงานเพื่อให้โอกาสศึกษางานที่แปลกใหม่ หรือการได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ และประสบการณ์จากหน่วยงาน

การฝึกอบรม เพื่อพัฒนาบุคคลนั้น เป็นเรื่องที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง เน้นถึงการเพิ่มประสิทธิภาพ ของงานซึ่งตัวบุคคลนั้นปฏิบัติอยู่ หรือจะปฏิบัติต่อไปในระยะยาว เนื้อหาของเรื่องที่ฝึกอบรมอาจเป็น เรื่องที่ตรงกับความต้องการ ของตัวบุคคลนั้นหรือไม่ก็ได้ แต่จะเป็นเรื่องที่มีมุ่งเน้นให้ตรงกับงานที่กำลังปฏิบัติอยู่หรือกำลังจะได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติ การฝึกอบรม จะต้องเป็นเรื่องที่จะต้องมีการกำหนดระยะเวลาเริ่มต้น และสิ้นสุดลงอย่างแน่นอน โดยมีจุดประสงค์ให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง พฤติกรรม ซึ่งสามารถประเมินผลได้จากการปฏิบัติงานหรือผลงาน (Performance) หลังจากได้รับการฝึกอบรม ในขณะที่การศึกษา เป็นเรื่องระยะยาว และอาจประเมินไม่ได้ในทันที

2.2 การประเมินผลการฝึกอบรม

ความหมายของการประเมินผลการฝึกอบรม

ส่วนขจรศักดิ์ หาญณรงค์ (2520:188) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการฝึกอบรม หมายถึง การศึกษาข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง เพื่อประเมินดูว่าโปรแกรมฝึกอบรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งนั้นได้บรรลุผลสมความมุ่งหมายหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการประเมินผลการฝึกอบรม

1. เพื่อทราบสัมฤทธิ์ผลของโครงการฝึกอบรมนั้น ๆ ว่าได้ผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ เช่น เกิดการเรียนรู้ (Learning) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงาน (Behavior) หรือไม่เพื่อทราบข้อดี ข้อบกพร่อง ความเหมาะสม รวมถึงปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ของโครงการฝึกอบรม ทั้ง

ในแง่ของกระบวนการฝึกอบรม (เช่น เนื้อหาวิชา วิทยากร ระยะเวลา เป็นต้น) และการจัดฝึกอบรม (เช่น สถานที่ การอำนวยความสะดวกต่าง ๆ) เพื่อแก้ไขและปรับปรุงโครงการฝึกอบรมในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

2. เพื่อทราบคุณค่าหรือความเป็นประโยชน์ของโครงการฝึกอบรมต่อการปฏิบัติงานของผู้เข้าอบรม เช่น ประโยชน์ของ หัวข้อวิชาต่างๆในหลักสูตรการฝึกอบรมในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

3. เพื่อทราบผลลัพธ์หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรม เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการทำงาน ผลการปฏิบัติงาน เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการฝึกอบรม ความก้าวหน้าในหน้าที่การงานหลังจากการผ่านการฝึกอบรมแล้ว

4. เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจของผู้บริหาร เช่น พิจารณาว่าควรจะดำเนินการจัดฝึกอบรม หลักสูตรนั้น ๆ ต่อไปหรือไม่ ช่วยประกอบการตัดสินใจในการแต่งตั้งหรือพัฒนาบุคคลให้สอดคล้องเหมาะสมกับหน้าที่ความรับผิดชอบ

การฝึกอบรม : การวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากร ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยจะต้องดำเนินไปตามลำดับขั้นตอน และต่อเนื่อง เพื่อให้การฝึกอบรมเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลแก่บุคคล งานและหน่วยงานมากที่สุด เพื่อจะได้เป็นพื้นฐาน และนำไปสู่ความเข้าใจที่ลึกซึ้ง และละเอียดยิ่งขึ้น และกิจกรรมสำคัญที่ทำให้เกิดวิธีการจัดการฝึกอบรมหรือกระบวนการฝึกอบรมทั้ง 4 ขั้น คือ

1. การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม
2. การจัดหลักสูตรฝึกอบรม
3. การดำเนินงานฝึกอบรม
4. การประเมินและติดตามผลการฝึกอบรม

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าการฝึกอบรมเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และทัศนคติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงาน แม้การฝึกอบรมจะเป็นสิ่งที่ดีก็ควรจะต้องนำมาวิเคราะห์ และใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ต่างๆ เช่น เวลา บุคคล สถานที่ โดยจะต้องพิจารณาดูว่าเมื่อไรจึงจะทำการฝึกอบรมให้กับใครและที่ไหน เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้เพราะเป็นการหาความจำเป็นในการฝึกอบรมนั่นเอง การฝึกอบรมเป็นเครื่องมือใช้ในการบริหารงาน และปรับปรุงคุณภาพการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น แต่การฝึกอบรมเป็นเรื่องที่ต้องใช้ค่าใช้จ่ายไม่น้อย ฉะนั้นการตัดสินใจที่จะจัดการฝึกอบรมจะต้องวิเคราะห์ให้รอบคอบ

ว่าใครบ้างที่มีความต้องการหรือมีความจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรม ถ้าหากไม่จัดฝึกอบรมให้ก็จะต้องหาวิธีอื่นมาแก้ไข เพราะบางครั้งการฝึกอบรมนอกจากจะทำให้สิ้นเปลืองโดยไม่คุ้มค่าแล้วยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาบางอย่างได้ถ้าบุคลากร เหล่านั้นไม่มีความต้องการที่จะเข้ารับการฝึกอบรม ดังนั้นการหาความจำเป็น หรือความต้องการในการฝึกอบรม และการพัฒนาจึงนับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการฝึกอบรม เพื่อที่จะนำไปสู่การกำหนดจุดประสงค์ของการฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. โครงการการฝึกอบรม

โครงการ หมายถึง คำหรือภาพรวมของกิจการที่กำหนดไว้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เรามักจะใช้คำว่าโปรเจกต์ (Project) ซึ่งให้ความหมายที่ทำให้เข้าใจได้ครอบคลุมมากกว่า แต่จริง ๆ แล้วโปรเจกต์ก็คือโครงการนั่นเอง ในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมต่าง ๆ ล้วนแต่มีโครงการที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจจะกำหนดแผนไว้ภายในหนึ่งปี ห้าปี หรือ สิบปี และในแต่ละปีอาจมีหลาย ๆ โครงการหรือโครงการเดียว ตามแต่ศักยภาพขององค์กรนั้น ๆ

สำหรับโครงการที่ตั้งเป้าไว้นั้น อาจจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือล้มเหลวก็ขึ้นอยู่กับการบริหารและการจัดการ โดยรูปแบบของโครงการนั้นก็แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับขนาด, วิสัยทัศน์, เงินลงทุน และเวลาเป็นสำคัญ บางโครงการอาจลงทุนนับสิบล้านในระยะเวลาหลายปีหรือบางโครงการมีการลงทุนไม่กี่พันบาทเพียงแค่วันไม่กี่วัน ก็นับว่าเป็นโครงการเช่นกัน

โครงการการฝึกอบรม เป็นคำศัพท์ที่เดิมอยู่ในวิชาการเกี่ยวกับการวางแผน ซึ่งหมายถึงขั้นตอนที่ลงสู่รายละเอียด มากที่สุดในกระบวนการวางแผน ส่วนคำว่า"โครงการฝึกอบรม" นั้น ในคู่มือการเขียนโครงการฝึกอบรม /สัมมนาของ สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ. ให้คำจำกัดความว่า คือ "กิจกรรมที่ระบุรายละเอียดถึง การปฏิบัติงาน อย่างมีขั้นตอน ของการดำเนินงานต่าง ๆ ตลอดจนการใช้ทรัพยากรที่ประสานสอดคล้องกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ ภายในระยะเวลาที่กำหนด" หรือ "เป็นแผนงานของการปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามขั้นตอนและวัตถุประสงค์ที่วางไว้"

การเขียนโครงการ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของคำโครงการว่า หมายถึง "แผนหรือเค้าโครงการตามที่กำหนดไว้"โครงการเป็นส่วนประกอบส่วนหนึ่งในการวางแผนพัฒนาซึ่งช่วยให้เห็นภาพ และทิศทางการพัฒนา ขอบเขตของการที่สามารถติดตามและประเมินผลได้ โครงการเกิดจากลักษณะความพยายามที่จะจัดกิจกรรม หรือ ดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อบรรเทาหรือลดหรือขจัดปัญหา และความต้องการทั้งใน

สภาพการณ์ปัจจุบันและอนาคต โครงการโดยทั่วไป สามารถแยกได้หลายประเภท เช่น โครงการเพื่อสนองความต้องการ โครงการพัฒนาทั่วไป โครงการตามนโยบายเร่งด่วน เป็นต้น องค์ประกอบของโครงการ องค์ประกอบพื้นฐานในโครงการแต่ละโครงการนั้นควรมีดังนี้

- 1) ชื่อแผนงาน เป็นการกำหนดชื่อให้ครอบคลุมโครงการเดียวหรือหลายโครงการที่มีลักษณะงานไปในทิศทางเดียวกันเพื่อแก้ไขปัญหาหรือสนองวัตถุประสงค์หลักที่กำหนดไว้
- 2) ชื่อโครงการ ให้ระบุชื่อโครงการตามความเหมาะสม มีความหมายชัดเจนและเรียกเหมือนเดิมทุกครั้งจนกว่าโครงการจะแล้วเสร็จ
- 3) หลักการและเหตุผล ใช้ชี้แจงรายละเอียดของปัญหาและความจำเป็นที่เกิดขึ้นที่จะต้องแก้ไข ตลอดจนชี้แจงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินงานตามโครงการและหากเป็นโครงการที่จะดำเนินการตามนโยบาย หรือสอดคล้องกับแผนจังหวัดหรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือแผนอื่น ๆ ก็ควรชี้แจงด้วย ทั้งนี้ผู้เขียนโครงการ
- 4) วัตถุประสงค์ เป็นการบอกให้ทราบว่า การดำเนินงานตามโครงการนั้นมีความต้องการให้อะไรเกิดขึ้น วัตถุประสงค์ที่ควรระบุไว้ควรเป็นวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ปฏิบัติได้และวัดและประเมินผลได้ ในระยะหลัง ๆ นี้มักเขียนโครงการที่มีผู้นิยมชมชอบมักจะมีเขียนวัตถุประสงค์เป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม คือเขียนให้เป็นรูปธรรมมากกว่าเขียนเป็นนามธรรม การทำโครงการหนึ่ง ๆ อาจจะมีวัตถุประสงค์ มากกว่า 1 ข้อได้ แต่ทั้งนี้การเขียนวัตถุประสงค์ไว้มาก ๆ อาจจะทำให้ผู้ปฏิบัติมองไม่ชัดเจน และอาจจะดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ไม่ได้ ดังนั้นจึงนิยมเขียนวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ปฏิบัติได้ วัดได้ เพียง 1-3 ข้อ
- 5) เป้าหมาย ให้ระบุว่า จะดำเนินการสิ่งใด โดยพยายามแสดงให้เห็นปรากฏเป็นรูปตัวเลขหรือจำนวนที่จะทำได้ ภายในระยะเวลาที่กำหนด การระบุเป้าหมาย ระบุเป็นประเภทลักษณะและปริมาณ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความสามารถในการทำงานของผู้รับผิดชอบโครงการ
- 6) วิธีดำเนินการหรือกิจกรรมหรือขั้นตอนการดำเนินงาน คืองานหรือภารกิจซึ่งจะต้องปฏิบัติในการดำเนินโครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ในระยะการเตรียมโครงการจะรวบรวมกิจกรรมทุกอย่างไว้แล้ว นำมาจัดลำดับว่าควรจะทำสิ่งใดก่อน-หลัง หรือพร้อม ๆ กัน แล้วเขียนไว้ตามลำดับ จนถึงขั้นตอนสุดท้ายที่ทำให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์
- 7) ระยะเวลาการดำเนินงานโครงการ คือการระบุระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนเสร็จสิ้นโครงการปัจจุบันนิยมระบุ วัน-เดือน-ปี ที่เริ่มต้นและเสร็จสิ้น การระบุจำนวน ความยาวของโครงการเช่น 6 เดือน 2 ปี โดยไม่ระบุเวลาเริ่มต้น-สิ้นสุด เป็นการกำหนดระยะเวลาที่ไม่สมบูรณ์

- 8) งบประมาณ เป็นประมาณการค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นของโครงการ ซึ่งควรจำแนกรายการค่าใช้จ่ายได้อย่างชัดเจน
- 9) เจ้าของโครงการหรือผู้รับผิดชอบโครงการ เป็นการระบุเพื่อให้ทราบว่าหน่วยงานใดเป็นเจ้าของ หรือรับผิดชอบโครงการ โครงการย่อย ๆ บางโครงการระบุเป็นชื่อบุคคลผู้รับผิดชอบเป็นรายโครงการได้
- 10) หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน เป็นการให้แนวทางแก่ผู้อนุมัติและผู้ปฏิบัติว่าในการดำเนินการโครงการนั้น ควรจะประสานงานและขอความร่วมมือกับหน่วยงานใดบ้าง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
- 11) การประเมินผล บอกแนวทางว่าการติดตามประเมินผลควรทำอย่างไรในระยะเวลาใด และใช้วิธีการอย่างไรจึงจะเหมาะสม ซึ่งผลของการประเมินสามารถนำมาพิจารณาประกอบการดำเนินการ เตรียมโครงการที่คล้ายคลึงหรือเกี่ยวข้องในเวลาต่อไป
- 12) ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เมื่อโครงการนั้นเสร็จสิ้นแล้ว จะเกิดผลอย่างไรบ้างใครเป็นผู้ได้รับ

4. โครงการโรงเรียนในฝันด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

โครงการโรงเรียนในฝัน

ภารกิจการพัฒนาโรงเรียนในฝัน

จากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้การดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน ภายใต้ความร่วมมือของพี่เลี้ยงจากสถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และโรงเรียนเอกชนชั้นนำทางการศึกษา หน้าที่ของพี่เลี้ยงในการพัฒนาโรงเรียนในฝันทั้งระบบมีภารกิจพัฒนาโรงเรียนในฝันโดยภาพรวม ดังนี้

1. ด้านบุคลากร - ปรับกระบวนการทัศน์บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย - พัฒนาครูและผู้บริหารการศึกษา
2. ด้านพัฒนางานวิชาการ - พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา - การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม - พัฒนาสื่อการเรียนรู้ (E-Media) ฯลฯ
3. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
4. ด้านโครงสร้างและการบริหารจัดการ
5. ด้านการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภูมิสถาปัตยกรรม
6. ด้านการประกันคุณภาพภายใน

รายละเอียดของโครงการสรุปได้ดังนี้

1. การคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการในแต่ละอำเภอ ควรเป็นไปตามเจตนารมณ์ และความต้องการ ของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่
2. การพัฒนาปรับปรุงโรงเรียนในพื้นที่ในด้านต่างๆ นอกจากใช้งบประมาณแผ่นดินแล้วควรประสานกับ ภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจที่มีศักยภาพเพื่อเป็นเจ้าภาพหลักที่จะให้การสนับสนุนโรงเรียนแต่ละแห่งอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง โดยให้ประสานกับกระทรวงการคลังเพื่อหามาตรการทางภาษีที่เหมาะสม และสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนการดำเนินการของโรงเรียนในโครงการนี้ต่อไป
3. ควรระดมความร่วมมือจากสถาบันอุดมศึกษาและสถาบันราชภัฏในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและเพิ่มพูนทักษะการปฏิบัติจริงแก่นิสิตนักศึกษาเสมือนเป็นโรงเรียนสาธิตของสถาบันนั้น ๆ

แนวคิดโครงการ

พื้นฐานแนวคิดโครงการหลอมรวมจากความฝันอันสูงสุดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชนในท้องถิ่นที่ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

1. การกระจายโอกาสทางการศึกษา แก่เด็กและเยาวชนไทยให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพได้มาตรฐานเทียบเคียงกับโรงเรียนชั้นนำ เป็นที่ยอมรับและศรัทธาของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เพื่อลดช่องว่างและความเหลื่อมล้ำทางสังคม ดังนี้

ระยะแรก เริ่มจากการพัฒนาโรงเรียนในระดับอำเภอทุกอำเภอ

ระยะที่สอง พัฒนาไปสู่ระดับตำบล

ระยะที่สาม ขยายเครือข่ายครอบคลุมไปทุกหมู่บ้าน

2. การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน โดยการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนบนพื้นฐานความเป็นไทยและความเป็นประชาธิปไตย เป็นต้นแบบและพี่เลี้ยงให้กับโรงเรียนอื่นได้

3. การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีจำนวนเพียงพอ เป็นระบบเครือข่ายและเอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการสืบค้นข้อมูล เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในอนาคต

4. การพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชนไทย ให้เติบโตขึ้นเป็นคนที่มีความรู้ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้จักคิดวิเคราะห์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออก สามารถก้าวเข้าสู่เวทีการแข่งขันได้ในระดับสากล

5. การบริหารจัดการทั้งระบบโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ให้มีจำนวนผู้บริหาร ครูและบุคลากรมืออาชีพอย่างเพียงพอ มีอิสระในการทำงานอย่างคล่องตัว มีการพัฒนาด้านกายภาพอย่างเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

6. การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชนใน ท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยและเป็นโรงเรียนสาธิตการฝึกอบรมครูจากสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในพื้นที่

7. การวัดประเมินผล เน้นการประเมินเพื่อการพัฒนาตนเองภายในโรงเรียนและการรับรองคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาชาติโดยการประเมินจากองค์กรทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้เกิดผลจริงจังในการดำเนินงาน กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน จากทุกกระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดให้โครงการ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝัน เป็นโครงการที่ให้โอกาส ให้ความเสมอภาคและพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจและชื่นชมผลงานร่วมกันของทุกฝ่ายอย่างแท้จริง เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียน ครู ผู้บริหารและโรงเรียนให้สมบูรณ์แบบ กลายเป็นฝันที่เป็นจริงของทุกคนในยุคปฏิรูปการศึกษาให้เกิดขึ้นพร้อมกันในวันที่ 1 ตุลาคม 2546 นี้โดยมีกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตรงตามเป้าหมายของโครงการที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. การคัดเลือกโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมสามัญศึกษาได้ร่วมกันกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียน เพื่อให้แต่ละอำเภอใช้เป็นแนวทางการคัดเลือกโรงเรียน ขนาดกลางที่มีความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภค ทำเลที่ตั้งเหมาะสม ผู้บริหารและครูมีศักยภาพเพียงพอ และที่สำคัญที่สุดคือได้รับการคัดเลือกจากประชาชนในท้องถิ่น โดยจะประเมินสภาพจริงของแต่ละโรงเรียนก่อนการพัฒนา จำนวนรวมทั้งสิ้น 921 โรงเรียนใน 795 อำเภอ 81 กิ่งอำเภอและ 45 เขตในกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกได้ดังนี้

ร้อยละ 28 เป็นโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สปช.) ที่เปิดสอน 2-3 ระดับการศึกษา

ร้อยละ 72 เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษา (สศ.)

2. การพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย

2.1 ผู้รับผิดชอบ คือคณาจารย์จากมหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ สถาบันราช มงคลและโรงเรียนเอกชนที่ได้มาตรฐานในแต่ละพื้นที่ที่เป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.2 ผู้รับการพัฒนาได้แก่ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน จำนวนทั้งสิ้นประมาณ 25,000 คน จาก 921 โรงเรียน โดยมีกระบวนการพัฒนา ดังนี้

- คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดำเนินการพัฒนาให้มีความรู้ ความ เข้าใจในเรื่องการกำหนดนโยบาย การวางแผนกลยุทธ์ การบริหารองค์กรทั้งระบบ และการบริหาร ในรูปแบบองค์กรคณะบุคคลที่เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม

- ผู้บริหารสถานศึกษา ดำเนินการพัฒนาให้เป็นบุคลากรมืออาชีพ มีวิสัยทัศน์ใน การบริหาร มีรูปแบบการบริหารทางวิชาการเป็นหลัก มีความรู้และความเข้าใจกระบวนการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความรู้ทางด้าน ICT สามารถบริหารจัดการได้ตามสถานการณ์และ พัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการ

- ครูผู้สอน ดำเนินการพัฒนาให้เป็นบุคลากรมืออาชีพที่มีประสิทธิภาพ มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่เป็นไปตามแนวทาง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และมีความรู้ใน เรื่อง ICT เป็นอย่างดี

2.3 แนวทางการพัฒนาบุคลากรที่สำคัญ คือ การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ พัฒนาศักยภาพ การสนับสนุนที่เข้มแข็ง การประเมินผล และยกย่อง เชิดชูเกียรติ

3. การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย

มีมาตรฐานและสาระการเรียนรู้ที่หลากหลายมุ่งสู่ความเป็นเลิศตามศักยภาพ ผู้เรียน

นำระบบ ICT มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการใช้ e-Learning สื่อ เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ในการสืบค้นข้อมูล และการ วัดประเมินผล

มีกระบวนการจัดทำหลักสูตรและบริหารหลักสูตรโดยอาศัยความร่วมมือและ สนับสนุนจากผู้ ปกครอง ชุมชน และท้องถิ่น

4. การจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร (ICT) ประกอบด้วย

ระบบส่วนกลาง ทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลสารสนเทศและส่วนให้บริการติดตามงาน ต่าง ๆ ของกระทรวง ศึกษาธิการ

การใช้ software กลางร่วมกันกับกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ทำระบบการทดสอบ ระบบ e-Collaboration ระบบ e-Learning ระบบ e-Book ระบบบริการเนื้อหา ระบบ digital / e-Library และระบบ Management Report

วางระบบเครือข่ายเชื่อมต่อ Internet แบบ leased line ให้กับโรงเรียน 20,000 โรงเรียน

5. โครงสร้างและการบริหารโรงเรียน

ปรับโครงสร้างการบริหารจัดการแบบ School-based Management และการพัฒนาโรงเรียน ทั้งระบบอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ระบบบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ระดมทรัพยากรโดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนในท้องถิ่น ปรับเปลี่ยนระบบการดำเนินงานให้เกิดความคล่องตัวเพื่อเตรียมเป็นองค์กรแบบนิติบุคคล

จัดระบบ e-Procurement / e-Bidding ให้ผู้บริหารโรงเรียนนำไปใช้ในการบริหารจัดการ

6. การกำกับ ติดตามและประเมินผลโครงการ ประกอบด้วย

การประเมินตนเอง เป็นการประเมินผลตามสภาพจริงเพื่อแสวงหาจุดพัฒนาตนเองของแต่ละโรงเรียนและรายงานผลในแต่ละไตรมาส (Quarterly Report)

การประเมินคุณภาพสถานศึกษาโดยใช้ตัวชี้วัดตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งดำเนินงาน โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

การทดสอบผู้เรียนโดยสถาบันเขตพื้นที่การศึกษาและสถาบันทดสอบการศึกษาแห่งชาติ

การประเมินผลลัพธ์และผลกระทบโดยนักวิชาการหรือหน่วยงานอิสระ

7. การประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย

การจัดประชุมสัมมนาตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับท้องถิ่นให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสารมวลชนทุกแขนง รวมทั้งเว็บไซต์ของกระทรวงศึกษาธิการ

ทำแผ่นพับ โปสเตอร์ CD ส่งไปยังหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

8. การสนับสนุนโครงการ ประกอบด้วย

การกำหนดมาตรการจูงใจในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ การขอการสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ NGO รวมทั้งชุมชนทั้งในท้องถิ่น ในประเทศและต่างประเทศ

ลักษณะของโรงเรียนในฝัน

1. จัดการศึกษาได้คุณภาพมาตรฐาน ปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น แข่งขันได้ในระดับสากล ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐานชาติ สามารถพัฒนาสู่มาตรฐานสากล บนพื้นฐานความเป็นไทย จัดบรรยากาศการเรียนรู้ เชื้อต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และมีความเป็นประชาธิปไตย
2. เป็นตัวอย่างการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับอำเภอที่มีคุณภาพมาตรฐาน เทียบเคียงกับโรงเรียนชั้นนำ เป็นที่ยอมรับศรัทธาของนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และชุมชน ที่เน้นการมีส่วนร่วม
3. มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ บริหารคุณภาพทั้งระบบ มีความคล่องตัวรวดเร็ว ทันสมัย มีผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษามืออาชีพและมีจำนวนเพียงพอ
4. มีความเข้มแข็งทางวิชาการ สามารถเป็นต้นแบบ เป็นแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนช่วยเหลือพัฒนาชุมชน และเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และชุมชนเข้มแข็ง
5. มีเครือข่ายการสนับสนุน มีกระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นแหล่งทดลอง สาธิต และฝึกอบรมครูของสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน
6. สื่อและเทคโนโลยีทันสมัยเพียงพอ เป็นระบบเครือข่ายและเชื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน
7. เป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนอื่น ๆ นำนวัตกรรมทางการศึกษาที่ทันสมัยไปพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพมาตรฐาน ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียนได้มาตรฐานและเหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ที่ได้จากการดำเนินงานโครงการโรงเรียนในฝันคือ

1. การจัดการเรียนรู้แบบพึ่งพา Corroborative ซึ่งพบว่า การเรียนรู้และฝึกทักษะด้านการใช้ ICT นั้นสามารถเรียนรู้ไปพร้อมกันระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ คือ ครูกับผู้เรียน พี่กับน้อง เพื่อนกับเพื่อน ซึ่งเป็นการเรียนรู้และทำงานแบบเป็นทีม เป็นคณะ ผลัดกันทำหน้าที่ตามความถนัด และความสนใจของแต่ละคน
2. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามศักยภาพ และความถนัดของผู้เรียนแต่ละคนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา ด้วยการฝึกฝนให้นักเรียนรู้จักใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น สืบค้นข้อมูลต่าง ๆ การสร้างสรรค์ผลงานด้วยเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และนำเสนอผลงานของตนเอง ภาพที่พบคือ ผู้เรียนสนุกและเพลิดเพลินกับการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ตั้งใจเรียนมากขึ้น อยากรู้ อยากเห็น และอยากค้นหาต่อไป และพบว่าเด็กเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี

และสื่อสารการศึกษา ได้ดีและรวดเร็วกว่าผู้ใหญ่ (ครู) นอกจากนี้ ยังทำให้มีความคงทนในการจำ มากกว่าเรียนรู้ในวิธีการสอนแบบอื่น ๆ

3. การสร้างความตระหนักและให้เห็นคุณค่า ประโยชน์และความสำคัญของเทคโนโลยี และสื่อสารการศึกษา ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ จาก การจัดค่ายเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และการจัดค่ายพัฒนาเยาวชนไทย ก้าวไกลด้วยเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ซึ่งพบว่า ผู้เข้าค่ายได้รับการฝึกฝนและเรียนรู้ การกินอยู่และทำกิจกรรมในสังคมร่วมกัน การทำงานแข่งกับเวลาภายใต้ข้อจำกัดที่ตกลงร่วมกัน การสร้างผลงานเป็นกลุ่ม/ทีม/คณะที่จะต้องมีการปรึกษา วางแผนและพัฒนาร่วมกัน สิ่งที่ผู้เข้าค่ายได้รับคือ ความสามัคคี ความรักใคร่ ปองดอง และการยอมรับซึ่งกันและกัน การฝึกฝนให้เป็นคนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ เพื่อศึกษาและทำให้สำเร็จตามเงื่อนไขเวลา และคำสั่งที่กำหนด

4. การค้นพบความสามารถและความถนัดของตัวเองด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน ทำให้ครูมีใจรักที่จะทำ จากการประชุมปฏิบัติการ การพัฒนา Web site การวาดภาพการ์ตูนและพัฒนาสื่อ Animation แบบง่าย ๆ ด้วยโปรแกรม Power Point และ Flash การวางแผน การจัดการเรียนรู้ตามโครงการ Intel Teach to the Future ทำให้ครูและผู้เรียนค้นพบตนเองว่ามีความสามารถด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มากน้อยแค่ไหน และการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ไม่ยากอย่างที่คิด ครูสามารถทำได้ ทำให้ครูรักที่จะพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าและมีทักษะ ความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มากขึ้น ไม่กลัวคอมพิวเตอร์เหมือนเมื่อก่อน มีมานะ และความพยายาม มากขึ้นที่จะทำให้สำเร็จเป็นรูปร่าง เป็นสื่อการสอน ซึ่งคนที่ทำได้จะมีความภาคภูมิใจมาก จะเห็นได้ว่า อายุไม่ใช่ปัญหาหรืออุปสรรคในการเรียนรู้ เพราะครูที่มีอายุมากกว่า 50 ปี และ ไม่เคยใช้คอมพิวเตอร์ ก็สามารถทำได้

5. การหมุนเวียนเป็นเจ้าของภาพของโรงเรียนในโครงการ ในกิจกรรมการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน และประชุมปรึกษาหารืองานในโครงการเป็นประจำ ทุกเดือน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่สร้างความตระหนักให้กับครูในโรงเรียน ทำให้ครูกระตือรือร้นที่จะทำให้ดีที่สุด รู้สึกมีส่วนร่วมและภาคภูมิใจกับผลงานของโรงเรียนที่ได้ทำ และเป็นเจ้าของโครงการนี้ด้วย ซึ่งนับว่าเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และแข่งขันกันทำและพบเห็นภาพความสำเร็จ ความก้าวหน้าของตนเอง

6. รูปแบบการบริหารจัดการด้วยเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ที่มีคุณค่า และประโยชน์มหาศาล เช่น ช่วยประหยัดงบประมาณกระดาษ ช่วยลดคนทำงาน และเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของเนื้องาน เช่น โรงเรียนไผ่ทออุดมศึกษา ใช้ระบบสารสนเทศ ในการ

ติดต่อและรายงานผลการเรียนของผู้เรียนให้กับผู้ปกครองผ่าน Web site ของโรงเรียน โรงเรียนดวงวิภา ใช้ระบบการทดสอบผ่านจอทีวี โดยพัฒนาค้างข้อสอบในรูปแบบของไฟล์ Power Point ทุกสาระการเรียนรู้ ทุกชั้นเรียน และให้ผู้เรียนทดสอบผ่านจอทีวี ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายในเรื่องข้อสอบกระดาษ หมึกพิมพ์ได้อย่างดี โดยในระดับอนุบาลและ ป.1 ใช้วิธีให้ช่วยกันอ่านและหรือครูอ่านข้อสอบให้ฟัง 2 ครั้ง แล้วให้ผู้เรียนตอบ นอกจากนี้ยังจัดการเรียนการสอนในวิชาเดียวกันหลายห้องพร้อมกันผ่านจอทีวี ซึ่งช่วยลดปัญหาครุขาดแคลนเฉพาะวิชา โดยใช้ครูผู้สอนสาระละ 1 คนต่อชั้นเรียนซึ่งอาจจะมีหลายห้อง วิธีการคือครูผู้สอน ๆ ผ่านคอมพิวเตอร์และต่อพ่วงกับจอทีวีขนาดใหญ่ในห้องเรียนที่มีเครื่องแม่ตั้งอยู่ ส่วนห้องห้องอื่น ๆ ก็เพียงต่อจอทีวีพ่วงจากห้องแม่ แต่ไม่มีใครโฟนทุกห้อง ให้ผู้เรียนสามารถโต้ตอบและมีปฏิสัมพันธ์กันได้ ดังนั้นคนที่สอนห้องอื่น เป็นเพียงผู้ควบคุมนักเรียน ซึ่งอาจไม่ใช่ครูที่จบสาขานั้นมาโดยตรง จึงช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูเฉพาะบางสาขาวิชาได้

บทบาทของโรงเรียนด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

1. พัฒนาให้มีระบบเครือข่าย Intranet./LAN ในโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้
2. ดำเนินการให้มีการใช้ Internet ในการจัดการเรียนการสอนอย่างคุ้มค่า
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ที่หลากหลายหรือตามแนวทางที่สถาบันการศึกษาที่เป็นพี่เลี้ยงกำหนด
4. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้/หลักสูตรการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เป็นเครื่องมือ
5. พัฒนา Web site ของโรงเรียน
6. พัฒนาคูและนักเรียนให้มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา สำหรับการเรียนการสอนและการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ
7. ส่งเสริมครูและนักเรียนให้มีกิจกรรมฝึกสืบค้นความรู้จากเครือข่ายต่าง ๆ และนำมาสร้างองค์ความรู้ อย่างต่อเนื่องทุกสาระการเรียนรู้
8. กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน และรายงานผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง
9. สนับสนุนงบประมาณด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เพื่อการเรียนการสอน
10. มีแผนพัฒนาการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา บรรจุอยู่ในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน และมีการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียน
11. ส่งเสริมให้มีการประสานเครือข่ายจากชุมชน องค์กรภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

12. รวบรวมสื่อ นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
 อย่างเป็นระบบ /จัดเป็นคลัง/ ศูนย์สื่อเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา /แหล่งเรียนรู้ ฯลฯ ตาม
 ศักยภาพของโรงเรียน

ประโยชน์และผลที่ได้รับจากบทบาทของโรงเรียนด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา

1. มีโรงเรียนต้นแบบการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้กับ
 โรงเรียนอื่น ๆ
2. มีหลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ใช้เทคโนโลยีและสื่อสาร
 การศึกษา เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้
3. โรงเรียนค้นพบรูปแบบ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ เป็น
 เครื่องมือของครูและนักเรียนที่หลากหลาย
4. ครูมีความรู้ ทักษะ และความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เป็น
 เครื่องมือในการจัดการเรียนรู้
5. นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการใช้สื่อด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
 และมีทักษะ ความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เป็นเครื่องมือในการแสวงหา
 ความรู้ สร้างผลงานและนำเสนอผลงาน

วัตถุประสงค์

1. ศึกษารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนต้นแบบด้านการใช้เทคโนโลยีและสื่อสาร
 การศึกษา ที่มีเครือข่ายพี่เลี้ยงเป็นผู้นำในการ พัฒนาบุคลากร และทักษะต่าง ๆ ด้านการใช้
 เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
2. เพื่อเผยแพร่รูปแบบการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ในการจัดการเรียนรู้
3. เพื่อให้โรงเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ในการบริหารจัดการศึกษา
 อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อให้ผู้บริหาร ครูและนักเรียนความตระหนักและเห็นคุณค่าของการใช้เทคโนโลยีและ
 สื่อสารการศึกษา
5. เพื่อเสริมทักษะ ความชำนาญด้านการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา ให้กับ
 บุคลากรในโรงเรียน

เป้าหมาย

1. บุคลากรของโรงเรียนในโครงการฯ ได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เป็นเครื่องมือ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองจากสื่อเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา และสามารถสืบค้นข้อมูลข่าวสาร สร้างสรรค์ผลงาน และนำเสนอโดยใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เป็นเครื่องมือ
3. ครูสามารถจัดการเรียนการสอน โดยใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้
4. ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ และยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ให้สูงขึ้น

ตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการ ฯ คือ

1. นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยความสุข เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้สามารถสร้างสรรค์ผลงาน นำเสนอผลงานได้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง ไม่เกรง ไม่ดื้อแต่จะเป็นคนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ค้นพบความสามารถ ความถนัด หรือความสำเร็จของตนเองได้
2. ครูสามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุณภาพผู้เรียนดีขึ้น
3. ผู้ปกครองชื่นชมโรงเรียน ชื่นชมครูผู้สอนที่ใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เป็นสื่อ/เครื่องมือในการเรียนรู้ และยินดีให้การสนับสนุนโรงเรียนอย่างเต็มที่ตลอด
4. ครูในโรงเรียนได้รับการพัฒนาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เป็นเครื่องมือ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาอย่างสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาสื่อการสอนด้วยเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาได้
5. โรงเรียนมีสื่อการสอน คลังนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา หรือศูนย์การเรียนรู้ (Centre Knowledge) ให้ครูใช้สอนในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ทุกชั้นเรียน

ภาพความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการ ฯ คือ

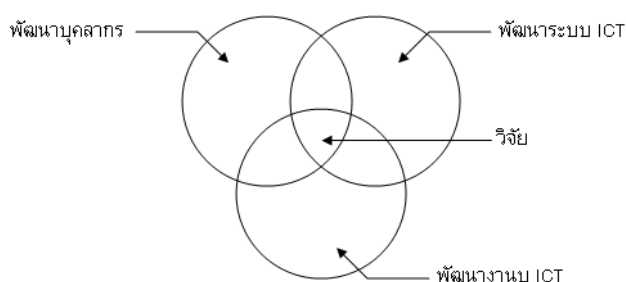
1. นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยความสุข เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้สามารถสร้างสรรค์ผลงาน นำเสนอผลงานได้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง ไม่เกรง ไม่ดื้อแต่จะเป็นคนใฝ่เรียน ใฝ่รู้ ค้นพบความสามารถ ความถนัด หรือความสำเร็จของตนเองได้
2. ครูสามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุณภาพผู้เรียนดีขึ้น

3. ผู้ปกครองชื่นชมโรงเรียน ชื่นชมครูผู้สอนที่ใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เป็นสื่อ/เครื่องมือในการเรียนรู้ และยินดีให้การสนับสนุนโรงเรียนอย่างเต็มที่มาตลอด

4. ครูในโรงเรียนได้รับการพัฒนาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เป็นเครื่องมือ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา อย่างสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาสื่อการสอนด้วยเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาได้

5. โรงเรียนมีสื่อการสอน คลังนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา หรือศูนย์การเรียนรู้ (Centre Knowledge) ให้ครูใช้สอนทุกสาระการเรียนรู้ และทุกชั้นเรียน

กระบวนการพัฒนา จะใช้กระบวนการบูรณาการงานด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เข้าด้วยกัน ลักษณะเหมือนกับลักษณะการทำงาน 3 วง คือ

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการพัฒนาและการบูรณาการงานด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษาเข้าด้วยกัน

วงที่ 1 พัฒนาบุคลากร คือการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับ ICT ซึ่งจะต้องพัฒนาไปพร้อมกับการพัฒนาเนื้อหาของแต่ละเรื่อง

วงที่ 2 พัฒนาระบบเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คือระบบต่างๆ ของเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เพื่อการเรียนรู้ เช่น ระบบ Network ระบบ e-Learning ระบบ e-Training เป็นต้น การพัฒนาระบบ จะสอดคล้องกับการพัฒนาตัวเนื้อหาของงาน

วงที่ 3 พัฒนางานเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คืองานการศึกษานอกโรงเรียนที่นำเอาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เข้ามาใช้ เช่น งาน e-Learning งาน e-Training เป็นต้น เป็นการพัฒนาตัวเนื้อหาของงาน

ส่วนที่ทับกันของทั้ง 3 วง คือ การวิจัย ซึ่งเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการพัฒนางานทั้ง 3 วง

5. ครูประจำการ

ครูประจำการ หมายถึง ข้าราชการครูและพนักงานเทศบาล ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นผู้สอนประจำอยู่ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสังกัดเทศบาลตามลำดับ

สมรรถภาพด้านการสอนของครูประจำการ หมายถึง ความรู้ความสามารถของครูประจำการที่จะทำให้สามารถปฏิบัติการสอนในระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่รวมถึงความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่ครูจะต้องนำไปสอนนักเรียน

คือบุคคลที่มีหน้าที่ หรือมีอาชีพในการสอนนักเรียน เกี่ยวกับวิชาความรู้ หลักการคิดการอ่าน รวมถึงการปฏิบัติและแนวทางในการทำงาน โดยวิธีในการสอนจะแตกต่างกันออกไปโดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ ความสามารถ และเป้าหมายของนักเรียนแต่ละคน

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2537 : 180) ได้กำหนดความหมายของคำว่าครู มีความหมายหลายนัย ความหมายดั้งเดิม หมายถึง ผู้เปิดประตูทางวิญญาณของศิษย์ไปสู่คุณธรรมชั้นสูง แต่ในปัจจุบัน คนทั่วไปเข้าใจครูในฐานะผู้อบรมสั่งสอนถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ เป็นผู้มี ความหนักแน่นควรเคารพบูชาของศิษย์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 4) ให้ความหมายของคำว่า “ครู” ว่า “ครู” คือ บุคลากรวิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ 2542:3) กล่าวว่า “ครู” หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ (2544: 236) ได้ให้ความหมายของครูว่า ครู หมายถึง ผู้สั่งสอน อบรม บ่มนิสัยและถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์

ยนต์ ชุ่มจิต (2546: 150) ได้สรุปความหมายของครูไว้ 4 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. ครู มาจากรากศัพท์เดิมในภาษาบาลีว่า “ครุ-ครุ” หรือมาจากภาษาสันสกฤตว่า “ครุ” ซึ่งเป็นรากศัพท์เดิมของคำว่า “คารวะ” แผลงไปเป็น “เคารพ”
2. การคารวะหรือเคารพ หมายถึง การตระหนัก การเอาใจจดจ่อในความดีอันมีอยู่ในตัวคน เป็นผู้ตระหนักใช้ปัญญาใคร่ครวญในสิ่งที่ ดี ชั่ว ถูก ผิด ควร มิควร
3. ครู ในสมัยโบราณ หมายถึง เป็นผู้นำทาง หรือผู้เปิดประตูทางวิญญาณของศิษย์เพื่อนำศิษย์ ไปสู่คุณธรรมชั้นสูง

4. ปัจจุบัน ครู หมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพอย่างหนึ่งที่ทำหน้าที่สอนคน เป็นผู้สั่งสอนศิษย์หรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์และจะใช้กับผู้ที่ทำการสอนในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนระดับต่ำกว่าปริญญา

พจนานุกรมศัพท์การศึกษาของ Good (1973: 586) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ครู” (Teacher) ไว้ว่า

1. ครู คือ บุคคลที่ทางราชการจ้างไว้เพื่อทำหน้าที่ในการแนะนำ และจัดประสบการณ์ในการเรียนสำหรับนักเรียนหรือนักศึกษา ในสถานศึกษาของรัฐหรือเอกชน
2. ครู คือ บุคคลที่มีประสบการณ์หรือการศึกษาดี หรือมีทั้งประสบการณ์และการศึกษาดีเป็นพิเศษ ในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งที่สามารถทำให้บุคคลเกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาการก้าวหน้าได้
3. ครู คือ บุคคลที่สำเร็จการศึกษานักศึกษาระดับปริญญาตรีจากสถาบันการฝึกหัดครู และในการฝึกอบรมนั้นได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ โดยมอบประกาศนียบัตรทางการสอนให้แก่บุคคลนั้น
4. ครู คือ บุคคลที่สั่งสอนและอบรมคนอื่น ๆ

จากความหมายของคำว่า “ครู” ตามทัศนะของบุคคลต่าง ๆ ที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า ครู คือ บุคลากรวิชาชีพที่ทำหน้าที่ในการสั่งสอนศิษย์หรือถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์ มีหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความรอบรู้เจริญก้าวหน้าและพัฒนาในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งให้เป็นผู้ที่มีศีลธรรม จริยธรรม ตามที่สังคมปรารถนา

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กล่าวถึง เป้าหมายของการพัฒนาวิชาชีพครูว่า การดำเนินการพัฒนาวิชาชีพครูของกระทรวงศึกษาธิการมีเป้าหมาย ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 2537 : 3)

1. ประกันคุณภาพครูโดยพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของตน มีจิตสำนึก มีความรับผิดชอบ และมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานในหน้าที่ มีความสามารถในการบริหาร และจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งมีความรู้ความสามารถก้าวหน้าต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี
2. พัฒนาระบบบริหารงานบุคคลสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยจูงใจให้คนดี มีความรู้ความสามารถ และมี คุณลักษณะที่เหมาะสมเข้ามาเป็นครู และปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็ม

ความสามารถตามความต้องการของหน่วยงานหรือสถานศึกษา รวมทั้งมีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นที่ยอมรับของสังคม

3. พัฒนาระบบการผลิตครูให้สามารถผลิตบัณฑิตครูที่มีคุณภาพสูง มีคุณลักษณะใฝ่เรียนใฝ่รู้ รู้จักแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรม มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ความสามารถในวิชาที่เรียน และมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

4. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูง มีคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้อยู่ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความรับผิดชอบสามารถพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งมีทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพในระดับแข่งขันกับนานาชาติได้

ธีรศักดิ์ อัครบวร (2544:15-16) ได้กล่าวถึง ครูไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม สิ่งแวดล้อม วิทยาการและเทคโนโลยีในโลกยุคปัจจุบันย่อมเปลี่ยนวิถีชีวิต วิถีสังคม และวิถีแห่งวิชาชีพไปบ้างตามสมควร การพัฒนาและความก้าวหน้าของชีวิตในแต่ละยุค ทำให้บางอาชีพสูญหาย บางอาชีพเสื่อมถอย และบางอาชีพหรือวิชาชีพใหม่ๆ เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม บรรทัดฐานแห่งวิชาชีพควรตั้งแนวคิดของศาสตราจารย์ สุมน อมรวิวัฒน์นั้นก็ยังเป็นสังขรณ์อยู่ในสังคมไทยแม้สังคมไทยจะเคลื่อนเข้าสู่ยุคไร้พรมแดนเยี่ยงนานาชาติอารยประเทศก็ตาม

จากการสัมมนาในระดับชาติ ณ ห้องประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ของโครงการการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ผลการสัมมนาในประเด็นจะเตรียมครูกันอย่างไรนั้น อมรวิทย์ นาคทรพร รายงานว่า ครูในโลกยุคโลกาภิวัตน์นั้นต้องเป็นทั้งผู้ให้ความรู้ ผู้ให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และผู้จุดไฟแห่งการเรียนรู้ ฉะนั้นครูจะต้องเป็นผู้รอบรู้ในเนื้อหาวิชา ครูจะต้องแตกฉานในทักษะและวิธีหาความรู้สมัยใหม่ และเป็นผู้ที่มีความรู้กว้างขวางเกี่ยวกับแหล่งความรู้ต่างๆ อีกทั้งยังต้องเป็นนักจิตวิทยาชั้นดีที่สามารถกระตุ้นความใฝ่รู้ใฝ่เรียนให้เด็กๆ ได้อีกด้วย

ครูในอนาคตต้องเชี่ยวชาญภาษาอังกฤษ อันเป็นภาษาสากลภาษาเดียวที่จะช่วยถอดรหัสความรู้ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งปวงไม่ว่าจะเป็น อินเทอร์เน็ต มัลติมีเดีย หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์อื่นๆ

ครูในอนาคตจะต้องติดตามความก้าวหน้าในเทคนิควิธีการสอนต่างๆ อยู่ตลอดเวลาในอนาคตอาจมี สภาภาพแอฟอินเทอร์เน็ต หรือชมรมครูอินเทอร์เน็ต ที่เปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเทคนิคใหม่ๆ ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์

ครูในอนาคตต้องเป็นนักจิตวิทยาการเรียนรู้ขั้นเลิศ ที่สามารถพัฒนาศิษย์ให้ก้าวทันความรู้และปรับตัวกับชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ได้ แนวคิดใหม่ๆ ในวงการจิตวิทยาการเรียนรู้ เช่น แนวคิด

เกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ในการเผชิญความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของมนุษย์กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ของคนในอนาคต

ครูที่สังคมไทยพึงประสงค์นั้น นอกจากบรรทัดฐานของความเป็นครูดังกล่าวแล้วในยุคสมัยของโลกแห่งข้อมูลข่าวสาร ครูยังต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อความก้าวหน้าทั้งทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอด้วย

จากที่กล่าวมาในข้างต้นสรุปได้ว่า การพัฒนาวิชาชีพครู คือ การพัฒนาครูให้มีคุณภาพ เพื่อให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนา ซึ่งก็คือการเรียนของนักเรียน เริ่มตั้งแต่ระบบการสรรหา ผู้จะเข้ามาเรียนครู การอบรมครูประจำการที่มีอยู่แล้วให้มีการพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การปฏิบัติตนและปฏิบัติงานในหน้าที่ครูตามที่กำหนดไว้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับ ผู้ประกอบวิชาชีพครู ดังนั้นการส่งเสริมและการพัฒนาวิชาชีพครูนั้นต้องมุ่งที่ตัวครูเป็นสำคัญ ครูดี ย่อมช่วยให้สังคมดีขึ้นทุกๆ ด้าน สังคมจึงต้องช่วยดูแลให้ครูอยู่ในฐานะที่สูงเป็นพิเศษที่แท้จริง การให้ได้สิทธิประโยชน์เหมาะสมกับภารกิจ การให้มีโอกาสก้าวหน้าทางวิชาชีพ ย่อมเป็นสิ่งที่ถูกที่ควร ในสังคมในการปฏิรูปการศึกษาต้องส่งเสริมวิชาชีพครู ให้มีแรงจูงใจในการเป็นครูดี ต้องมีระบบที่ จูงใจให้ครูดีเต็มประเทศ เป็นกัลยาณมิตรของแผ่นดิน

ความหมายของคำว่า “สมรรถนะ”

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า “สมรรถนะ” ไว้หลายทัศนะ ดังต่อไปนี้

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (1973 : 121) ให้นิยามไว้ว่า “สมรรถนะ” หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่จำเป็นในอาชีพอย่างกว้าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

มาร์กาเร็ต ลินด์ซี (1973 : 181) ให้นิยามไว้ว่า “สมรรถนะ” หมายถึง การปฏิบัติความรู้ และค่านิยม

ไฮเบอร์ โคเกอร์ (1976 : 54, อ้างถึงใน Daniel 2000 : 94) กล่าวว่า “สมรรถนะ” หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ประสบในขณะปฏิบัติงานได้สำเร็จ ผู้ที่สามารถแก้ปัญหาสำเร็จในด้านใดด้านหนึ่ง แสดงว่าผู้นั้นมีสมรรถนะในด้านนั้น

เจมส์ เอ็ม คูเปอร์ และเวเบอร์ เอ วิลฟอร์ด (อ้างถึงใน Daniel 2000 : 94) กล่าวว่า “สมรรถนะ” หมายถึง เจตคติ ทักษะ และพฤติกรรมที่เอื้ออำนวยต่อพัฒนาทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และร่างกาย

ส่วนความหมายของคำว่า “สมรรถนะครู” หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมของครู ที่จะเป็ประโยชน์ต่อครูในการประกอบวิชาชีพ เพื่อก่อให้เกิดพัฒนาการของนักเรียนในทุก ๆ ด้านได้แก่ ด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และร่างกาย

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาไทยและต่างประเทศได้กล่าวถึง “สมรรถนะของครู” ไว้ดังนี้

สมบุญ ทรัพย์ยืน (2522 : 38-40) กล่าวว่า ครูที่มีสมรรถนะคือ ครูที่มีความรู้ดี (Knowledge) คือ มีความรู้ในวิชาชีพ และความรู้พิเศษทั่ว ๆ ไป เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสูง (Creative Thinking) ดำรงตนเป็นแบบฉบับของครูที่ดีทั่ว ๆ ไป มีน้ำใจเป็นประชาธิปไตย รักษาศักดิ์ศรีของความเป็นครู มีความสามัคคีปรองดองกับผู้อื่นรู้จักระเบียบแบบแผนของทางราชการ ยึดมั่นในหลักการดำรงชีวิตที่ดี มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ รวมทั้งมีความอดทน

บุญถิ่น อัตถากร (2514 : 12 – 17) กล่าวว่า สมรรถนะของครู ประกอบด้วย ความสามารถของครูในการศึกษาหาความรู้ให้เพิ่มพูนอยู่เสมอ ครูต้องมีความสามารถในกลวิธีสอน สามารถถ่ายทอดความรู้แนววิถีแห่งปัญญา และอบรมชักนำผู้เรียนไปสู่หนทางที่เปี่ยมด้วยคุณธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม

สาโรช บัวศรี (2516 : 4-5) กล่าวว่า ครูที่มีสมรรถนะ คือ ครูที่สามารถทำการสอนได้อย่างดี ต้องรู้จักจิตวิทยา รู้วิธีสอน รู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสอน สามารถปกครอง แนะนำ และอบรม ลูกศิษย์ได้ มีความสามารถในการทำกิจกรรมของโรงเรียนได้ มีความสามารถในการติดต่อกับคนในชุมชนได้ สามารถเป็นครูชั้นอาชีพได้ คือ สามารถที่จะกล่าวอธิบาย ได้ถ้อย และเขียนเกี่ยวกับอาชีพได้

เฉลียว บุรีภักดี และคณะ (2520 : 268-269) กล่าวว่า สมรรถนะของครูที่ดี คือ ครูต้องมี คุณธรรมและความประพฤติในการเป็นพลเมืองดี ความรู้ดี สอนดี มนุษย์สัมพันธ์ดี บุคลิกลักษณะดี สุขภาพกายและจิตดี และมีน้ำใจประชาธิปไตย

มานพ ภาษิตวิไลธรรม (2520 : 82) สรุปว่า สมรรถภาพของครู ประกอบด้วยสมรรถภาพด้านการสอน ซึ่งมุ่งหวังให้ครูสามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถภาพด้านวิชาการ อันได้แก่ การมีความรู้กว้างขวางทั้งในวิชาที่ตนสอน และวิชาพิเศษอื่น ๆ ตลอดจนการตื่นตัวที่จะแสวงหาความรู้อยู่เสมอด้วย สมรรถภาพด้านบุคลิกลักษณะ ซึ่งหมายถึง สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ สมรรถภาพด้านการแนะแนว สมรรถภาพด้านการเป็นผู้นำ และสมรรถภาพด้านศีลธรรมจรรยา

อัจฉรา ประไพตระกูล (2521 : 82 – 83) กล่าวว่า สมรรถนะของครู คือ การที่ครูสามารถวิเคราะห์หลักสูตรแต่ละระดับชั้นได้ รู้จักเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมตามระดับชั้นได้ รู้จักเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาตลอดจนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความรู้กว้างขวางสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชา มีความรู้ในการวัดผลและประเมินผล มีความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

คณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษา (2542 : 25) กล่าวว่า สมรรถนะที่สำคัญของครู คือ รักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้า วิจัย และทดลอง เพื่อที่จะนำผลมาปรับปรุงตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อทำหน้าที่ให้เป็นครูที่พึงประสงค์ มีความมั่นใจ ความเลื่อมใส ศรัทธา และจรรยาบรรณในอาชีพครู มีความคิดเป็นของตัวเอง มีวิจารณญาณ และรู้จักไตร่ตรองหาเหตุผลก่อนตัดสินใจกล้าแสดงออกเพื่อเผยแพร่ความคิดเห็นหรือความรู้ใหม่ ๆ ต่อสาธารณชน หรือเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนโดยบริสุทธิ์ใจ ประพฤติและวางตนอยู่ในกรอบศีลธรรมจรรยาอันเป็นบรรทัดฐานที่ยอมรับกันทั่วไปในชุมชน ประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพพอสมควรแก่อัตภาพ มานะบากบั่น ประหยัดอดออม มีกิจนิสัยในการทำงานไม่เห็นแก่ความเจริญทางวัตถุว่าคุณธรรมและวัฒนธรรม

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2524:37 – 38) กล่าวว่า สมรรถนะของครูที่ดีประกอบด้วย การมีบุคลิกภาพดี สุขภาพอนามัยแข็งแรง มีความรู้ดี สอนดี มีความประพฤติดี ดำรงชีวิตแบบง่าย ๆ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อคนทั่วไปและชุมชน มีความเข้าใจเด็ก ชื่นชมยินดีกับความก้าวหน้าของศิษย์ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีรสนิยมดี มีคุณธรรม มีความยุติธรรม เป็นนักประชาธิปไตย ยึดมั่นในศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีทัศนคติที่ดี สามารถปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสถานการณ์ เป็นตัวการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมในการที่ดี และตื่นตัวอยู่เสมอ มีความกระตือรือร้นขวนขวายหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อความก้าวหน้าในอาชีพครู

พนัส หันนาคินทร์ (2524:232 – 240) กล่าวถึง สมรรถนะของครู ไว้ว่า ครูควรมีสสมรรถนะด้านความประพฤติดี มีสติปัญญาสูง สุขภาพทางกายและทางจิตดี บุคลิกภาพดี มีความตรงต่อเวลา มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน และมีความสามารถในการพูด สมรรถนะทางงานอาชีพ คือ ควรมีความรู้ในวิชาที่สอน มีความรู้ในวิธีสอน ตลอดจนวิธีการประเมินผล มีความคิดริเริ่ม และมีความสนใจต่องานอาชีพ มีความสามารถในการดำเนินการสอน คือ มีความสามารถที่จะปรับบทเรียนให้เข้ากับนักเรียน มีความสามารถที่จะเข้าใจนักเรียน และมีความสามารถในการดำเนินการสอนในชั้นเรียน ครูควรมีสสมรรถนะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักให้ความร่วมมือกับนักเรียน คณะครู ผู้ปกครอง ตลอดจนบุคคลภายนอก ครูต้องมีสมรรถนะแห่งความเมตตาปราณี

ธีระ รุญเจริญ และคณะ (อ้างถึงในดิลก บุญเรืองรอด 2525 : 3) สรุปว่า สมรรถนะของครูที่ดี คือ มีความยุติธรรม คิดก้าวหน้า รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีความรู้ มีน้ำใจนักกีฬา มีมนุษยสัมพันธ์ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คิดรอบคอบ คิดริเริ่ม มีเหตุผล อดทน มีคุณธรรม และมีความเป็นผู้นำ

ยนต์ ชุ่มจิต (2531 : 15) กล่าวถึง คุณลักษณะของครูที่ดีจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้

1. มีบุคลิกภาพที่ดี หมายถึง มีบุคลิกภาพทางกายและใจ เช่น มีความสง่างาม เผย แต่งกายเรียบร้อย พูดจาไพเราะอ่อนหวาน สงบเสงี่ยม น้ำเสียงชัดเจน มีลักษณะเป็นผู้นำ
2. มีคุณสมบัติส่วนตัวดี เช่น ปัญญาดี มีความเฉลียวฉลาด มีความรอบรู้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง กระตือรือร้น
3. มีความสามารถในการสอนและการปกครอง
4. มีความประพฤติดี เช่น ละเว้นอบายมุขทั้งปวง มีกาย วาจา ใจสุจริต ไม่ฝักใฝ่ในทางชั่ว
5. มีคุณธรรม จรรยาบรรณสูง เช่น ซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพครู เสียสละมีเมตตา เป็นบุพชนียบุคคลของนักเรียนทั้งในและนอกโรงเรียน

กิ๊บสัน และฮันท์ (1965 : 242) ให้ความเห็นว่า ครูต้องมีสมรรถนะด้านความรู้ (Knowledge)

ความเชี่ยวชาญทางด้านการสอนเป็นอย่างดี ตลอดจนมีความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมและ พัฒนาการของเด็ก มีทักษะ (Skill) ในการใช้ภาษา และเข้าใจผู้คน มีความสนใจ (Interest) นักเรียน วิชาที่สอน และชุมชนรอบข้าง อันเป็นที่ตั้งของโรงเรียน มีความสนใจที่จะพัฒนาอาชีพครู และ ให้ความร่วมมือกับสังคมส่วนรวม

ฮาโรลด์ อาร์ อาร์มสตรอง (1973 : 55) กล่าวว่า ครูที่มีสมรรถนะควรมีความสามารถในการกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม มีความเข้าใจ และนำหลักการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอน สามารถจัดกิจกรรม และสภาพการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และ สภาพของสังคม มีเทคนิคการสอนนักเรียนที่เรียนเร็ว มีเทคนิคและวิธีการวัดผลที่ดี ตลอดจนนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการสอน ควรรู้วิธีการประเมินผลตนเอง ทำการศึกษาเด็กเป็นรายกรณี และมีการติดต่ออย่างใกล้ชิดกับนักเรียน

กอร์ดอน อี กรีนวูด (1974:141-143) พบว่า สมรรถนะของครูที่สำคัญ คือ มีความสามารถในการสอนนักเรียนให้เข้าใจง่าย มีการสอนที่ทันสมัย มีความรับผิดชอบต่อชั้นเรียน รู้เทคนิคการวัดผล มีความรู้ทันเหตุการณ์

เจมส์ ดับเบิลยู พ็อพแฮม (1974 : 68-73) ได้เสนอสมรรถนะขั้นต่ำในวิชาชีพ 3 ประการที่ครูควรมีดังนี้ (1) มีความสามารถในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน (2) มีความสามารถทั้งในการเลือกและกำหนดวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการสอน (3) มีความสามารถในการสืบค้นผลกระทบที่ไม่ได้คาดหวังที่เกิดจากการสอน

เจมส์ อี ไวกานด์ (1977 : 6) กล่าวว่า ครูต้องมีสมรรถนะในการเป็นครูที่เป็นทักษะพื้นฐาน ได้แก่ (1) ทักษะในการใช้คำถาม (2) ทักษะในการเสริมแรงจิตใจ (3) ทักษะในด้านมนุษยสัมพันธ์ (4) ทักษะในการวัดและการประเมิน (5) ทักษะในการจัดลำดับชั้นการสอน (6) ทักษะในการเขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (7) ทักษะในการประเมินลำดับชั้นพัฒนาการสติปัญญาของเด็ก

จากการศึกษาสมรรถนะของครู พบว่า ครูต้องมีสมรรถนะพื้นฐานในวิชาชีพครู นอกเหนือจากความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน ซึ่งได้แก่ ความรู้และทักษะในการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษา จิตวิทยาและการแนะแนว เป็นต้น

6. แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนบางระกำวิทยศึกษา

ชื่อโรงเรียน โรงเรียนบางระกำวิทยศึกษา สถานที่ตั้ง เลขที่ - ซอย - ถนน - หมู่ที่ 4 ตำบลบางระกำ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก รหัสไปรษณีย์ 65140 โทรศัพท์ (055) 371149 สังกัด กองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียน บ . ศ . การเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ผู้อำนวยการ นางสุนทร ทองคำพงษ์

เป็นโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 1 ให้เข้าร่วมโครงการ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝัน รุ่นที่ 2

จากการศึกษาเอกสารสรุปได้ว่า โรงเรียนในฝัน: โรงเรียนบางระกำวิทยศึกษา เป็นโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้เป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และสื่อสารการศึกษา การพัฒนาตนเองของครูประจำการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสารการศึกษาจึงมีความจำเป็นมากเพื่อพัฒนาครูประจำการให้มี สมรรถนะตรงตามที่นโยบายของโครงการ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนในฝันกำหนดซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าครูประจำการจะต้องมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน จึงจะทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ตามความต้องการได้